

Biblioteksplan 2023-2026

Alingsås kommun

Typ av styrdokument: Plan
Beslutande instans: kommunfullmäktige
Datum för beslut: 2022-10-26 §211
Diarienummer: 2022.474 KS / 2022.197 KUN

Gäller för: Alingsås kommun
Giltighetstid: 2023-2026
Revideras senast: 2026-11-30
Dokumentansvarig: kultur- och
utbildningsnämnden samt barn- och
ungdomsnämnden

Innehåll

1. Bakgrund och syfte	3
1.1. Bibliotekens uppdrag enligt lagstiftning och läroplaner.....	3
1.1.1 Folkbiblioteket.....	3
1.1.2 Skolbiblioteken.....	4
1.2. Andra styrande dokument.....	4
2. Organisation av bibliotek i Alingsås kommun	5
3. Utmaningar och utvecklingsbehov inom biblioteksverksamheten	6
3.1. Likvärdig tillgång.....	6
3.2. Tillgång till kunskap och förmågan att värdera denna behöver stärkas.....	7
3.3. Kompetensutveckling.....	7
4. Strategiska inriktningar	7
4.1. Det öppna biblioteket.....	8
4.1.1 Prioritering folkbiblioteket.....	8
4.1.2 Prioritering skolbibliotek.....	8
4.2. Det läs- och skrivfrämjande biblioteket.....	9
4.2.1 Prioritering folkbiblioteket.....	9
4.2.2 Prioritering skolbibliotek.....	9
4.2.3 Gemensamma prioriteringar för folk- och skolbibliotek.....	9
4.3. Det digitala biblioteket.....	9
4.3.1 Prioritering folkbiblioteket.....	10
4.3.2 Prioritering skolbibliotek.....	10
4.4. Det lärande biblioteket.....	10
4.4.1 Prioritering folkbiblioteket.....	10
4.4.2 Prioritering skolbibliotek.....	10
4.4.3 Gemensamma prioriteringar för folk- och skolbibliotek.....	11
5. Genomförande och uppföljning	11

1. Bakgrund och syfte

Enligt bibliotekslagen (2013:801, § 17) ska varje kommun anta en biblioteksplan för den verksamhet som bedrivs inom biblioteksområdet. Alingsås kommuns biblioteksplan gäller under perioden 2023-2026 och syftar till att lyfta fram inriktningen för de kommunala biblioteksverksamheten.

1.1. Bibliotekens uppdrag enligt lagstiftning och läroplaner

1.1.1 Folkbiblioteket

Biblioteken har ett brett uppdrag och ska vända sig till alla. Bibliotekslagen § 2 beskriver ändamålet med biblioteket inom det allmänna biblioteksväsendet:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Därutöver har biblioteket följande uppdrag enligt bibliotekslagen:

- vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.
- utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.
- särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.
- öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Bibliotekslagen fastställer även att folkbiblioteken är till för alla. Men särskild uppmärksamhet ska ägnas åt fyra prioriterade målgrupper:

- Personer med funktionsnedsättning
- Nationella minoriteter
- Personer med annat modersmål än svenska
- Barn och ungdomar

1.1.2 Skolbiblioteken

Skolbibliotekens roll regleras i skollagen (2 kap. § 36 2010:800) där anges att "eleverna i grundskolan, anpassad grundskola, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola ha tillgång till skolbibliotek".

Utbildningens uppdrag och mål beskrivs i läroplanen. Enligt Läroplan för grundskolan samt förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), Läroplan för anpassad grundskola (Lgrsär 22), Läroplan för gymnasieskolan (Lgy 11) samt Läroplan för anpassad gymnasieskola (Lgy13) ska skolbibliotekens verksamhet användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. I läroplanen framhålls även rektorns ansvar för att skapa förutsättningar för detta.

I vissa fall kan uppdragen i bibliotekslag, skollag och läroplaner tangera varandra. Folkbiblioteken och skolbiblioteken skiljer sig dock åt och vilket nedanstående tabell visar:

Folkbiblioteket	Skolbibliotek
En kultur- och kunskapsinstitution	Pedagogisk resurs för skolan
Tillgänglighet på fritiden är frivillig	Kopplad till lärande och undervisning
Till för alla på samma villkor och på samma servicenivå	Specialanpassat för skolans elever och medarbetare
Tillhandahålla allsidig media efter användarens behov. Verka för fritt och frivilligt läsande och lärande.	Tillhandahålla media enligt skolans pedagogiska behov kopplat till läroplanen.

1.2. Andra styrande dokument

Vid sidan av den nationella lagstiftningen och läroplanerna som anges ovan finns även andra dokument och handlingar som ger vägledning och inriktning för biblioteksverksamheten på internationell, nationell och lokal nivå. Där de mest väsentliga utgörs av följande:

Internationell nivå

FN:s konventioner om mänskliga rättigheter

Bibliotekens internationella manifest, UNESCO

Nationell nivå

Agenda 2030

Regional nivå

Regional biblioteksplan, Västra Götaland 2020-2023

Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023

Kommunal nivå

Vision 2040

Kommunfullmäktiges budget

Policy för hållbar utveckling i Alingsås kommun

Handlingsplan för digital målbild

2. Organisation av bibliotek i Alingsås kommun

Alingsås kommuns biblioteket består av folkbibliotek samt skolbiblioteken på de kommunalt drivna grundskolorna och på Alströmergymnasiet. Alingsås folkbibliotek och skolbibliotek sorterar politiskt under två olika nämnder. Folk- och gymnasiebiblioteket styrs av kultur- och utbildningsnämnden. Grundskolans bibliotek samt förskoleverksamheten styrs av barn- och ungdomsnämnden. Biblioteksplanen samlar samtliga bibliotek i denna plan.

Alingsås folkbibliotek består av ett huvudbibliotek som återfinns i kulturhuset samt två filialbiblioteket i Sollebrunn och i Ingared. Folkbiblioteket utgör kulturell mötesplats i lokalsamhället. I Alingsås är folkbiblioteken mer öppna vilket betyder att de hålls öppna vissa tider även när det inte finns personal på plats.

På Alströmergymnasiet finns ett skolbibliotek som finns till för eleverna på gymnasiet. Gymnasiebiblioteket är en del av skolans verksamhet och stödjer elevers lärande och pedagogers arbete med att främja god läsutveckling och utveckla medie- och informationskompetensen.

Varje grundskola har ett skolbibliotek. Beroende på skolans lokala förutsättningar är skolbiblioteken organiserade på olika sätt. Skolbiblioteken är olika stora och

boksamlingarna olika omfattande. Skolbiblioteken används som en resurs för lärande på respektive skola, där skolbiblioteket spelar en roll i elevernas lärande genom att skapa läslust, främja läs- och språkutveckling samt utveckla medie- och informationskompetensen.

3. Utmaningar och utvecklingsbehov inom biblioteksverksamheten

En strategisk biblioteksutveckling behöver förena en traditionell verksamhet med att vara en relevant aktör i en samtida och föränderlig omvärld.

Folkbiblioteket har ett stort och utmanande uppdrag och ska vända sig till alla. Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling och arbetar för att ge människor med olika förutsättningar en likvärdig tillgång till information, kunskap och kultur genom olika skeden i livet. Detta ställer höga krav på verksamheten att vara angelägen men också att ha relevant kompetens att nå olika målgrupper.

Ett demokratiskt samhälle bygger på att människor är välinformerade och har kunskap att fatta välgrundade beslut. Här spelar biblioteken en central roll. Utifrån bibliotekets uppdrag och hur samhället utvecklas står biblioteksverksamheten för en rad utmaningar och utvecklingsbehov varav några beskrivs nedan. De utvecklingsbehov som anges tar bland annat avstamp i några av de utmaningar som anges i regeringen biblioteksstrategi *Strategi före ett starkt biblioteksväsende 2022-2025* (april 2022).

3.1. Likvärdig tillgång

Alla ska oavsett bakgrund och förutsättning ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha en tillgång till information och litteratur av hög kvalitet. Bibliotekslagen pekar ut särskilda målgrupper som ska prioriteras i verksamheten: barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. Det finns en nationell utmaning som folkbiblioteken står inför. Det handlar om att nå grupper som man inte når idag och där olika behov och förutsättningar ställer krav på tillgänglighet och tillgängliggörandet av många olika slag

Tillgången till ändamålsenliga skolbibliotek kan idag se olika ut. Detta gäller såväl nationellt som lokalt i Alingsås kommun. Det varierande utbudet av ändamålsenliga skolbibliotek påverkar skolans elever ur ett likvärdighets perspektiv. Detta då

skolbiblioteket spelar en roll i elevernas lärande genom att skapa läslust, främja läs- och språkutveckling samt utveckla medie- och informationskompetensen.

3.2. Tillgång till kunskap och förmågan att värdera denna behöver stärkas

Digitaliseringen av samhället har förändrat och påverkar hur människor kommunicerar, söker information och konsumerar olika tjänster. I den digitala samtiden finns ekonomiska, sociala och kunskapsmässiga klyftor som påverkar hur medborgarna kan delta i samhällets demokratiska utveckling.

Medieutbudet ökar allt mer och att kunna värdera och kritiskt granska en text eller bild blir allt viktigare. Att förstå flödet av nyheter och ha en källkritisk förmåga är kärnan i yttrande- och informationsfriheten. Ett av bibliotekens uppdrag är att verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Biblioteket ska ge förutsättningar för att öka den digitala delaktigheten hos allmänheten och verka för ökad digital kompetens och medie- och informationskunnighet.

På nationell nivå påverkar teknikutvecklingen i samhället människors medievanor vilket i sin tur även påverkar människors förväntningar på bibliotekens utbud av medier och tjänster. Här ställs krav på att bibliotekssektorn utvecklas i takt med tiden.

3.3. Kompetensutveckling

Bibliotekens verksamheter är i ständig förändring vilket kräver att medarbetarna får kontinuerlig kompetensutveckling vilket utgör en förutsättning för att kunna bedriva en god och relevant verksamhet. Den digitala utvecklingen ställer krav på verksamheten och en utmaning inom det nationella biblioteksväsendet utgörs av behovet av pedagogiska kompetenser inom digital folkbildning och medie- och informationskunnighet samt ändamålsenliga digitala resurser.

4. Strategiska inriktningar

Den strategiska inriktningen för folk- och skolbibliotek i Alingsås kommun tar sin utgångspunkt i uppdraget enligt lagstiftningen men även i den allmänna samhällsutvecklingen. Utifrån lagstiftning och de utmaningar och utvecklingsbehov som beskrivits ovan bedöms följande fyra inriktningar ha central betydelse för biblioteksverksamhetens kvalitet och utveckling under den aktuella planperioden:

- Det öppna biblioteket
- Det läs- och skrivfrämjande biblioteket

- Det digitala biblioteket
- Det lärande biblioteket

Västra Götalandsregionens regionala biblioteksplan är vägledare för regionens kommuner. Alingsås kommuns biblioteksplan har tagit avstamp i regionens fyra strategiska inriktningar vilka anges ovan. Dessa områden relaterar till varandra och tillsammans bildar de en helhet.

4.1. Det öppna biblioteket

Ge människor med olika förutsättningar likvärdig tillgång till information, kultur och kunskap genom att:

4.1.1 Prioritering folkbiblioteket

- Utveckla utbud och aktiviteter för att vara relevant oavsett besökarens bakgrund.
- Marknadsföra bibliotekens verksamhet och nå ut till icke användare.
- Öka samverkan med andra aktörer.
- Särskild uppmärksamma prioriterade grupper enligt bibliotekslagen.
- Stärka arbetet utifrån perspektiven tillgänglighet, inkludering och delaktighet.
- Kompetensutveckling för bibliotekarier.

4.1.2 Prioritering skolbibliotek

- Skolbiblioteken och hur respektive skola använder skolbiblioteken som en resurs i lärandet skiljer sig ifrån skola till skola. Skolbiblioteken behöver utvecklas för att bli ännu mer likvärdiga. Arbetet med att utveckla skolbiblioteken ska göras efter de lokala behoven och förutsättningarna.
- Skolbiblioteken i Alingsås kommun ska utvecklas för att i större utsträckning vara tillgänglig för alla elever i lärandet. Bland annat med litteratur på olika språk, tillgängliggjort för alla elever oavsett funktionsvariation.
- Gymnasieskolans skolbibliotek tillhandahåller ett tillgängligt och öppet skolbibliotek under hela skoldagen.
- Gymnasieskolans skolbibliotek tillhandahåller en lugn, trygg och kreativ studiemiljö.

- Gymnasieskolans skolbibliotek tillhandahåller ett utbud av litteratur och övriga medier som motsvarar behoven för de program och skolformer som skolan erbjuder.

4.2. Det läs- och skrivfrämjande biblioteket

Inspirera till läsupplevelser, stärka litteraturens ställning och öka läs- och språkförståelsen genom att:

4.2.1 Prioritering folkbiblioteket

- Utveckla metoder att främja läsning och tillgång till litteratur, bland annat via digitala verktyg.
- Erbjud läsinspirerande insatser.
- Erbjud ett brett utbud av litteratur.

4.2.2 Prioritering skolbibliotek

- Skolbiblioteken ska utveckla metoder för att i större utsträckning fungera som ett stöd i att främja elever läs- och språkutveckling.

4.2.3 Gemensamma prioriteringar för folk- och skolbibliotek

- Biblioteket, förskolan och skolan ska utveckla läsfrämjande insatser i samverkan.

4.3. Det digitala biblioteket

Digital kompetens och medie- och informationskunnighet (MIK) är nyckelkompetenser i dagens samhälle. Att förstå mediernas roll och funktion ställer krav på och kunskap om att kritiskt värdera och bedöma innehåll och information. Biblioteksverksamheterna vill därför verka för att:

4.3.1 Prioritering folkbiblioteket

- Främja digital kompetens och medie- och informationskunnighet hos allmänheten genom att tillhandahålla digitala verktyg och informera om hur dessa används. Samtidigt ska den källkritiska förmågan hos invånarna stärkas.
- Kompetensutveckling för bibliotekarier.

4.3.2 Prioritering skolbibliotek

- Utveckla elevers digitala kompetens och stärka deras media- och kommunikationskunskap.
- I samverkan med lärare öka elevernas medie- och informationskunnighet som en del av undervisningen

4.4. Det lärande biblioteket

Stödja människors möjligheter till livslångt lärande och kontinuerligt utveckla verksamheten för att möta samhällets utmaningar genom att:

4.4.1 Prioritering folkbiblioteket

- Biblioteket ska vara en plats för att nå personlig utveckling genom bildning och ett livslångt lärande.
- Fortsätta erbjuda studieplatser och datorer för studier
- Fortsätta samverka med kommunens olika utbildningar, bland annat förskola och kommunal vuxenutbildning.

4.4.2 Prioritering skolbibliotek

- Skolbiblioteket ska i ännu större utsträckning fungera som en lärresurs i undervisningen i alla ämnen.
- Stärka och utveckla skolbibliotekarie eller medarbetare med särskilt skolbiblioteksansvar roll i undervisningen. Detta i samverkan med lärarna för att skolbibliotekets funktion som pedagogisk resurs ska fungera fullt ut.

4.4.3 Gemensamma prioriteringar för folk- och skolbibliotek

- Biblioteket, förskolan och skolan ska i samverkan utveckla insatser för att främja ett livslångt lärande.

5. Genomförande och uppföljning

Biblioteksplanen ska följas upp årligen av respektive nämnd. Uppföljningen utgår ifrån de strategiska inriktningarna.

För folkbiblioteket ligger biblioteksplanen till grund för den årligen återkommande verksamhetsplanen där mål, utvecklingsinsatser och indikatorer skapas. Uppföljning ska ske i samband med bibliotekets årliga bokslut där verksamhetsberättelser ger en konkret lägesbild av vad som har gjorts under året och vilka kvalitetsförbättringar som uppnåtts samt vilka områden som fortsatt behöver vidareutvecklas i syfte att öka kvaliteten.

Varje skola planerar läsårsvis för hur biblioteksplanen ska genomföras. Skolbiblioteket är en del av skolan och uppföljning av skolbiblioteksverksamheten på grund- och gymnasieskolan sker inom ramen för det lagstadgade systematiska kvalitetsarbetet.